

Do
Sądu Najwyższego
za pośrednictwem
Sądu Okręgowego w (...)

sygn. akt: (...)

Wnioskodawca:
(...)
reprezentowany przez adw. (...)

Uczestnicy:
1. (...)
2. (...)
reprezentowani przez adw. (...)

wartość przedmiotu zaskarżenia:
(...) zł

SKARGA KASACYJNA

W imieniu (...) zaskarżam postanowienie z (...) r. Sądu Okręgowego w (...) w części oddalającej apelację od postanowienia z (...) r. Sądu Rejonowego w (...) w punktach (...). Wnoszę o uchylenie zaskarżonego postanowienia w tej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w (...) z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucam naruszenie prawa materialnego, a to:

- art. 509 § 1 Kodeksu cywilnego – przez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że dokonane w drodze porozumienia między dwoma podmiotami prawnymi będącymi względem siebie wzajemnie wierzycielem i dłużnikiem wstąpienie osoby trzeciej w prawa i obowiązki jednego z tych podmiotów jest cesją wierzytelności na rzecz owej osoby trzeciej, a także niewłaściwe zastosowanie do czynności prawnej nie będącej cesją wierzytelności,
- art. 1039 § 1 Kodeksu cywilnego – przez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że użyte w tym przepisie słowo „darowizny” oznacza wszelkie nieodpłatne przysporzenia, a także niewłaściwe zastosowanie do czynności prawnej nie będącej darowizną,
- art. 1042 § 2 Kodeksu cywilnego – przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wartość przedmiotu darowizny w postaci wierzytelności niepieniężnej polegającej na budowie domu tożsama jest z wartością pieniędzy przekazanych przez wierzyciela dłużnikowi tytułem kosztów takiej budowy, a także niewłaściwe zastosowanie do czynności prawnej nie będącej darowizną.

Wnoszę o przyjęcie niniejszej skargi do rozpoznania.

Uzasadnienie skargi

Jak wynika z uzasadnienia postanowienia z (...) r., Sąd Okręgowy w (...) przyjął za własne zarówno ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego w (...), poczynione w postanowieniu z (...) r., jak i wyrażone przezeń poglądy prawne. Uznał zwłaszcza, że ustalony stan faktyczny uzasadnia zastosowanie w sprawie przepisów o cesji i zaliczaniu darowizn w kwocie (...) zł. Zdaniem wnioskodawcy, przepisy o zaliczaniu darowizn i przelewie wierzytelności zostały przez sądy błędnie wyłożone i do ustalonego stanu faktycznego niewłaściwie zastosowane.

W opinii wnioskodawcy art. 1039 § 1 K.c., wyrażającego zasadę zaliczania na schedę spadkową darowizn poczynionych za życia spadkodawcy, nie można interpretować w sposób rozszerzający. Zasada racjonalności ustawodawcy, obejmująca m.in. nakaz jednolitego interpretowania tych samych słów (w ramach całego systemu prawa, a tym bardziej – w ramach tego samego aktu normatywnego), nie pozwala pojmować „darowizny” inaczej na potrzeby wykładni art. 1039 § 1 K.c., a inaczej – art. 888 § 1 K.c. Gdyby ustawodawca pragnął objąć obowiązkiem zaliczenia na schedę wszelki przyrost masy majątkowej spadkobiercy spowodowany przez spadkodawcę, użyłby zapewne szerszego niż „darowizna” pojęcia typu „nieodpłatne przysporzenia” – tak jak czyni to w art. 889 pkt 1 K.c. Nie przeczą temu przywołane przez Sąd Rejonowy w (...) w postanowieniu z (...) r. poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z 24 stycznia 2002 r. (sygn. III CKN 503/00). Co prawda stwierdza się tam, że *oprócz darowizn na schedę podlegają zaliczeniu także inne korzyści, jakie otrzymał spadkobierca od spadkodawcy*, niemniej z zastrzeżeniem, iż zaliczenia takiego dokonuje się bądź na podstawie przepisu szczególnego (jak art. 1043 K.c.), bądź *w drodze wykładni niektórych przepisów* (a więc zawsze na podstawie regulacji odrębnej, a nie samej tylko interpretacji rozszerzającej art. 1039 § 1 K.c.). Przyjąć zatem należy, że co do zasady zaliczenie darowizn w rozumieniu art. 1039 § 1 K.c. to nic innego jak zaliczenie bezpłatnych świadczeń jednego podmiotu (darczyńcy) na rzecz innego podmiotu (obdarowanego) dokonywanych na podstawie zawartej przez owe podmioty umowy. O niczym takim nie można mówić w sprawie niniejszej. Sądy nie ustaliły bowiem, aby doszło do jakichś czynności prawnych między spadkodawcą a wnioskodawcą, w szczególności zaś zawarcia umowy.

Błędem było również w opinii wnioskodawcy uznanie (...) za cesję. Cesja jest umową między wierzycielem a osobą trzecią, podczas w sprawie niniejszej Sądy ustaliły dokonanie wymienionych czynności między wierzycielem a dłużnikiem (...). Co więcej, cesja jest przeniesieniem wierzytelności, zaś (...) nabył nie tylko prawa, ale i wszedł w obowiązki członka (k. ...). Zastosowanie przepisów o darowiznie (czyli przekazaniu samych aktywów, a nie aktywów i pasywów) nie znajduje więc uzasadnienia. Przejęcie zobowiązań przez osobę trzecią w drodze porozumienia wierzyciela i dłużnika – a taki właśnie stan faktyczny ustaliły w niniejszej sprawie sądy – to zmiana dłużnika, a nie darowizna.

Nieprawidłowym było wreszcie pominięcie przez sądy przy wykładni słowa „darowizna” – ograniczenia wynikającego z art. 889 pkt 1 K.c. Skoro przepis ten stanowi, że nie są darowiznami bezpłatne przysporzenia dokonywane na podstawie umowy

„uregulowanej innymi przepisami kodeksu”, skoro sądy uznały czynność dokonaną przez spadkodawcę z (...) za cesję i skoro cesja opisana jest w art. 509 i nast. K.c. (a więc jest właśnie „uregulowana innymi przepisami kodeksu”), to zdaniem wnioskodawcy uznanie owego przysporzenia za darowiznę w rozumieniu art. 1039 § 1 K.c. było błędem.

Zarzut naruszenia art. 1042 § 2 K.c. odnosi wnioskodawca do przyjęcia przez sądy błędnej metody określenia wartości darowizny oraz błędnej podstawy wyliczeń. Skoro bowiem darowiznę należy wyceniać wedle stanu z chwili jej dokonania, to niewłaściwym jest ograniczenie się do historycznej wartości wpłat na poczet świadczenia niepieniężnego (...). Jak ustalono, wnioskodawca wstąpił w prawa i obowiązki (...) (k. ...). Sądy zaś, za podstawę wyliczeń przyjmując kwoty wpłacone w latach poprzednich, dokonały – wbrew dyspozycji art. 1042 § 2 K.c. – wyceny darowizny wedle stanu sprzed jej dokonania. W dniu (...) r. wpłaty (...) nie miały już tej samej wartości, co wówczas, gdy ich dokonywano. Nie zmienia tego fakt zwaloryzowania (...) r. Taka operacja pozwala obliczyć co najwyżej, jakie kwoty (...) wpłacał, ale nie ile warta była wierzytelność przejęta przez wnioskodawcę. Innymi słowy, sądy wyceniły (po odpowiednim zwaloryzowaniu) gotówkę, podczas gdy powinny co najwyżej wycenić wierzytelność uzyskaną przez wnioskodawcę względem (...). Tymczasem wnioskodawca nie nabył pieniędzy przekazanych (...), lecz wszedł – w miejsce (...) – w stosunek prawny wiążący go z (...), stając się jednocześnie jej dłużnikiem i wierzycielem (k. ...). Wycena wierzytelności rządzi się zupełnie innymi zasadami niż wycena przepływów pieniężnych. Wartość wierzytelności z istoty swej zmienia się w czasie i z pewnością nie jest tożsama z czy to czysto historyczną, czy to nawet zwaloryzowaną wskaźnikami GUS wartością wpłaconych kwot. Zależy ona od kilku przynajmniej czynników – jak chociażby kondycja finansowa dłużnika czy rodzaj związanych z wierzytelnością zabezpieczeń. Godzi się też podkreślić, że (...) nie była (...). Tym samym wykluczone są jakiegokolwiek analogie między „wkładem budowlanym” wzmiankowanym w uzasadnieniu postanowienia z (...) r. a wkładem budowlanym w rozumieniu ustawy – (...). W opinii wnioskodawcy można założyć, że cena wierzytelności względem (...) obliczona według zasad określonych w art. 1042 § 2 K.c., a więc wedle cen z chwili działu spadku, wynosi dokładnie zero złotych. Nie powinna ona bowiem abstrahować od konkretnego stanu faktycznego i konkretnego dłużnika.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

Zdaniem wnioskodawcy w sprawie niniejszej spełnione są przynajmniej dwie z przesłanek wymienionych w art. 398⁹ § 1 K.p.c.: występuje w niej istotne zagadnienie prawne oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. Problem sprowadza się do określenia zakresu przysporzeń majątkowych podlegających wzajemnemu zaliczeniu na poczet schedy spadkowej.

Już z uwagi na samą tylko skalę zastosowania art. 1039 § 1 K.c. w praktyce sądowej znaczenie właściwej wykładni użytego w tym przepisie słowa „darowizny” wydaje się nie do przecenienia. Tymczasem w literaturze przedmiotu zarysował się tu wyraźny spór. I tak E. Skowrońska Bocian stwierdza, że *art. 1039 używa określenia „darowizna”,*

*Paweł Wrześniewski
adwokat & rzecznik patentowy
www.pwrz.pl
p.wrzesniewski@pwrz.pl
tel. 792 766 857, faks 22 30 01 281*

ale należy przyjąć, że chodzi o wszelkie przysporzenia dokonane pod tytułem darmym na rzecz zstępnych i małżonka. Oznacza to, że zaliczeniu na poczet schedy podlegać będą także przysporzenia niemające formy prawnej darowizny, jeżeli zostały dokonane nieodpłatnie i jeżeli intencją stron było dokonanie ich na poczet przyszłego spadku (w: Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki, Warszawa 2006, uw. 10 do art. 1039). Pogląd ten kwestionuje M. Pazdan, pisząc, że ta propozycja interpretacyjna idzie zbyt daleko, choć zastrzega jednocześnie, iż nie oznacza to jednak, by należało – przy ustalaniu zasięgu przedmiotowego art. 1039 § 1 – odrzucić w całości możliwość wyjścia poza pojęcie darowizny przyjmowane na tle art. 888. W każdym takim przypadku niezbędne będzie odpowiednie uzasadnienie przemawiające za stosowaniem instytucji zaliczania darowizn (w: K. Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny. Tom 2, Komentarz do artykułów 450-1088, Warszawa 2005, s. 1175. Przywołuje też M. Pazdan inne wypowiedzi doktrynalne, dotyczące zarysowanego problemu. Wskazuje, że zdaniem S. Wójcika ([w:] System, t. IV, s. 470), zaliczeniu na schedę spadkową spadkobiercy podlegają w zasadzie tylko otrzymane od spadkodawcy darowizny a nie inne przysporzenia. Odwołuje się też do uwag J. Policzkiewicza ([w:] Komentarz, 1972, t. 3, s. 1981).

Wobec powyższego, zasadne wydaje się przyjęcie niniejszej skargi do rozpoznania.

adw. (...)

Załączniki:

- pełnomocnictwo
- dowód uiszczenia opłaty skarbowej od złożenia pełnomocnictwa
- dowód nadania skargi na adres pełnomocnika uczestników
- (...) odpisy skargi

*Paweł Wrześniewski
adwokat & rzecznik patentowy
www.pwrz.pl
p.wrzesniewski@pwrz.pl
tel. 792 766 857, faks 22 30 01 281*